

## Αγίου Γρηγορίου του Νύσσης «Εις την ημέραν των Φώτων»

Η συγκεκριμένη ομιλία εκφωνήθηκε από τον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης κατά τον Ιανουάριο του 383 μ.Χ. και προσφέρει μία τυπολογία του βαπτίσματος και της λατρείας γενικότερα. Από το γεγονός του βαπτίσματος εξαιρεί την καθαρτήρια δύναμη του νερού και μνημονεύει περιπτώσεις από την Αγία Γραφή, όπου έχουμε παρουσία νερού. Αναφέροντας την τρίτη κατάδυση στο όνομα του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, ο Άγιος Γρηγόριος θεολογεί περί του μυστηρίου του Βαπτίσματος από το οποίο λαμβάνουμε την δωρεά της υιοθεσίας που τόσο λυσσαλέα μάχεται ο μισάνθρωπος διάβολος. Διδάσκει και θεολογεί λοιπόν ο Άγιος Γρηγόριος για την Ημέρα των Φώτων τα εξής:

*«Γεννήθηκε λοιπόν ο Χριστός πριν από λίγες ημέρες, αυτός που έχει γεννηθεί πριν από κάθε αισθητή και νοητή ουσία. Βαπτίζεται σήμερα από τον Ιωάννη για να αποκαθάρει τον γεμάτο ρύπους άνθρωπο, να φέρει το Πανάγιο Πνεύμα από τον Ουρανό και ν' ανυψώσει τον άνθρωπο στους ουραμούς, για να σηκωθεί αυτός που έχει πέσει και να ντροπιαστεί εκείνος που τον έριξε και για να πραγματοποιήσει ο ίδιος τη σωτηρία του ανθρώπου. Γιατί με πολλές προσπάθειες μας επιβουλεύτηκε ο κακούργος, μισάνθρωπος διάβολος, μας σώζει όμως ο δημιουργός μας με τη φροντίδα του. Και ο κακούργος και φθονερός, που άνοιξε κατά του γένους των ανθρώπων το δρόμο της αμαρτίας, βρήκε άξιο όργανο και προκάλυμμα της γνώμης του το φίδι, ο ακάθαρτος εισήλθε στο όμοιό του, αυτός που προτιμούσε τα γήινα και χθόνια κατοίκησε στο ερπετό.*

*Ο Χριστός όμως που επανορθώνει την κακία εκείνου, αναλαμβάνει τέλειο τον άνθρωπο και σώζει τον άνθρωπο και γίνεται για όλους τύπος και χαρακτήρας, για να αγιάσει την απαρχή κάθε πράξης και να κληρονομήσει στους δούλους του το ζήλο του παραδομένου μυστηρίου βέβαιο και αναμφίβολο. Το βάπτισμα λοιπόν είναι κάθαρση αμαρτιών, άφεση των σφαλμάτων μας, αιτία ανακαινισμού και αναγέννησης, την αναγέννηση όμως να τη θεωρήσεις νοητή, όχι ότι τη βλέπουμε με τα μάτια. Γιατί βέβαια δεν θα μεταβάλουμε, όπως θέλει ο Ιουδαίος Νικόδημος με την μη πνευματική σκέψη του, τον γέροντα σε παιδί, ούτε τον ρυτιδιασμένο ασπρομάλλη σε απαλό νέο, ούτε θα επαναφέρουμε τον άνθρωπο στην κοιλιά της μητέρας του, αλλά εκείνον που έχει σημαδευτεί από τις αμαρτίες και έχει παλιώσει από τις κακές πράξεις, τον επαναφέρουμε με την βασιλική χάρη στην αθωότητα του βρέφους. Όπως δηλαδή το παιδί μόλις γεννηθεί, είναι ελεύθερο από εγκλήματα και τιμωρίες, έτσι και το παιδί της αναγέννησης δεν έχει για ποιο κακό ν' απολογηθεί, αφού με βασιλική χάρη έχει απαλλαγεί από τις ευθύνες του. Αυτή βέβαια την ευεργεσία δεν τη χαρίζει το νερό, αλλά η προσταγή του θεού και η επιφοίτηση του Πνεύματος που φτάνει μυστικά στη δική μας ελευθερία, ενώ το νερό συντελεί στο να φανεί η κάθαρση. Επειδή δηλαδή συνηθίσαμε το σώμα μας που λερώθηκε από λεκέδες να το πλύνουμε με νερό και να το αποκαθάρουμε, γι' αυτό χρησιμοποιούμε το νερό και στη μυστική αυτή πράξη, για να δηλώσουμε την άυλη λαμπρότητα με το αισθητό στοιχείο...*

*Ο άνθρωπος είναι σύνθετος και όχι απλός, όπως ακριβώς γνωρίζουμε, και γι' αυτό στο διπλό αυτό σύζευγμα ορίστηκαν για τη θεραπεία του τα συγγενή και όμοια φάρμακα, για το ορατό*

σώμα το αισθητό νερό, και για την αόρατη ψυχή το αφανές πνεύμα, που το καλούμε με πίστη και έρχεται με τρόπο άρρητο... Ευλογεί και το σώμα που βαπτίζεται και το νερό που βαπτίζει... Όλα αυτά είναι υλικά άψυχα και αναίσθητα, έγιναν όμως μέσα για τα μεγάλα θαύματα, όταν δέχτηκαν τη δύναμη του Θεού. Με την ίδια σειρά των συλλογισμών αν και το νερό είναι νερό και τίποτε άλλο, ανανεώνει τον άνθρωπο στη νοητή αναγέννηση, ενώ η χάρη από τον ουρανό το ευλογεί... Εμείς, παραλαμβάνοντας το βάπτισμα για να μιμηθούμε τον Κύριο και διδάσκαλο και οδηγό μας, δε θαπτόμαστε βέβαια στη γη, αλλά ερχόμαστε στο συγγενικό με τη γη στοιχείο, το νερό, και σ' εκείνο κρυβόμαστε, όπως ο Σωτήρας στη γη, και αυτό κάνοντάς το τρεις φορές, εξεικονίζουμε με τον εαυτό μας την τριήμερη χάρη της ανάστασης. Και δεν τα κάνουμε αυτά παίρνοντας το μυστήριο σιωπηλά, αλλά επικαλούμαστε κατ' αυτό τις τρεις άγιες υποστάσεις, στις οποίες πιστέψαμε και στις οποίες ελπίζουμε διότι εξ αυτών έχουμε την ύπαρξή μας και εξ αυτών θα ζαναζήσουμε.

Τί λέει λοιπόν το παράγγελμα του Κυρίου; «Βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος». Γιατί στο όνομα του Πατρός; Επειδή είναι αρχή των πάντων. Γιατί στο όνομα του Υιού; Επειδή είναι αρχή των πάντων. Γιατί στο Πνεύμα το Άγιο; Επειδή τελειοποιεί τα πάντα. Σκύβουμε λοιπόν το κεφάλι στον Πατέρα για να μας αγιάσει. Σκύβουμε στον Υιό για να επιτύχουμε το ίδιο. Σκύβουμε και στο Άγιο Πνεύμα για να γίνουμε ό,τι είναι και λέγεται... όλοι εμείς με το βάπτισμα του Ιησού, αποθέτοντας τις αμαρτίες μας σαν φόρεμα πτωχικό και πολυμπαλλωμένο, φορούμε το ιερό και πανέμορφο φόρεμα της παλιγγενεσίας... Εσείς όμως όλοι, όσοι σας στολίζει το κόσμημα της παλιγγενεσίας κι έχετε καύχημά σας το σωτήριο ανακαινισμό σας, δείξτε μου μετά τη μυστική χάρη την αλλαγή των τρόπων σας και τη διαφορά του στολισμού σας προς το καλύτερο να μου τη γνωρίσετε με την καθαρότητα της ζωής σας. Απ' όσα βέβαια βλέπουν τα μάτια δεν αλλάζει τίποτε και τα σωματικά χαρακτηριστικά παραμένουν αμετάβλητα. Ούτε μεταλλάζει η διαμόρφωση της ορατής φύσεως, χρειάζεται όμως οπωσδήποτε μια απόδειξη σαφής με την οποία θ' αντιληφθούμε τον νεογέννητο άνθρωπο, διακρίνοντας με κάποια φανερά σημάδια το νέο από το παλαιό.

Αυτά νομίζω είναι οι εκούσιες κινήσεις της ψυχής με τις οποίες χωρίζοντας τον εαυτό της από τις παλιές συνήθειες και βαδίζοντας νεότερο δρόμο ζωής θα διδάξει με σαφήνεια τους γνωστούς της ότι έγινε τελείως διαφορετική απ' ό,τι ήταν, χωρίς να σέρνει κανένα γνώρισμα της παλιάς κακίας της... Ο πριν από το βάπτισμα άνθρωπος ήταν ακόλαστος, πλεονέκτης, άρπαγας των ξένων πραγμάτων, υβριστής, συκοφάντης κι ό,τι άλλο όμοιο και σύμφωνο μ' αυτά. Ας γίνει τώρα κόσμος, φρόνιμος, αρκούμενος στα δικά του και μεταδίδοντας από αυτά και στους φτωχούς, φίλος της αληθείας, που να ξέρει να τιμά, να είναι ευπροσήγορος, να κάνει γενικά κάθε αξιέπαινη πράξη. Όπως το σκότος με το φως διαλύεται κι αφανίζεται το σκοτάδι με την επικράτηση του λευκού χρώματος, έτσι και ο παλαιός άνθρωπος αφανίζεται όταν τον στολίσουν τα έργα της δικαιοσύνης.

Τέτοια έπρεπε να είναι η αναγέννηση, έτσι να κόβεται η συνήθεια στην αμαρτία, έτσι να πολιτεύονται οι υιοί του Θεού. Γιατί ονομαζόμαστε μετά το βάπτισμα παιδιά εκείνου. Και γι' αυτό έπρεπε να εξετάσουμε με ακρίβεια τα ιδιώματα του πατέρα μας ώστε, πλάθοντας και διαμορφώνοντας τον εαυτό μας προς την ομοιότητα του πατέρα μας, να φαινόμαστε γνήσια παιδιά εκείνου που μας κάλεσε στην κατά χάρη υιοθεσία. Είναι εξευτελιστική κατηγορία ο νόθος

και πλαστός που διαψεύδει με τα έργα του την πατρική ευγένεια... Γι' αυτό και μετά το αξίωμα της υιοθεσίας μας επιβουλεύεται και ο διάβολος εντονότερα με ακονισμένο φθονερό μάτι, όταν βλέπει την ομορφιά του νεογέννητου ανθρώπου να σπεύδει στην ουράνια πολιτεία από την οποία ξέπεσε εκείνος. Ξεσηκώνει εναντίον μας πύρινους τους πειρασμούς, επιδιώκοντας να λαφυραγωγήσει και το δεύτερο στολισμό, όπως την προηγούμενη στολή. Όταν όμως αντιληφθούμε τις προσβολές του πρέπει να λέμε στον εαυτό μας τον αποστολικό λόγο «όσοι εις Χριστόν εβαπτίσθημεν εις τον θάνατον αυτού εβαπτίσθημεν». Κι αν γίναμε σύμμορφοι του θανάτου του, είναι νεκρή οπωσδήποτε η αμαρτία, αφού τη διαπέρασε η λόγχη του βαπτίσματος...

Φτάνουν αυτά που αφιέρωσα στην σημερινή ιερή εορτή, που κάνοντας τον κύκλο του ο χρόνος μας την έφερε με τις τακτές περιόδους. Είναι καλό όμως τώρα ν' αποθέσω στο φιλόανθρωπο χορηγό της πελώριας αυτής δωρεάς τον λόγο μου, αντεισφέροντας γι' ανταπόδοση τόσο μεγάλων πραγμάτων λίγα λόγια μονάχα. Εσύ είσαι, Κύριε, αληθινά η καθαρή και αιώνια πηγή της αγαθοσύνης, που δίκαια μας αποστράφηκες, αλλά φιλόανθρωπα μας ελέησες. Μας εξόρισες από τον παράδεισο και μας ξανακάλεσες πάλι σ' αυτόν, μας εξέντυσες από τα φύλλα της συκιάς την αταίριαστη κάλυψη και μας φόρεσες ένδυμα πολύτιμο. Άνοιξες το δεσμωτήριο κι άφησες τους καταδικασμένους, μας ράντισες με καθαρό νερό και μας καθάρισες από κάθε ρύπο. Δε θα ντραπεί πια ο Αδάμ στην πρόσκλησή σου, ούτε θα κρυφτεί στους θάμνους του παραδείσου από τους ελέγχους της συνείδησής σου, ούτε θα γυροφέρνει τον παράδεισο η φλογίνη ρομφαία κάνοντας αδιάβατη την είσοδο σ' αυτούς που πλησιάζουν, αλλά όλα για χάρη μας, εμάς που είμαστε κληρονόμοι της αμαρτίας, μετατράπηκαν σε χαρά. Έγινε βατός ο παράδεισος και ο ίδιος ο ουρανός για τον άνθρωπο, ενώθηκε συμφιλιωμένη η εγκόσμια κτίση με την υπερκόσμια κατά της οποίας από παλαιά η πρώτη στασίαζε, και οι άνθρωποι ομονοήσαμε με τους αγγέλους, αποδίδοντας με ευλάβεια την ίδια μ' εκείνους προσκύνηση στο Θείο».